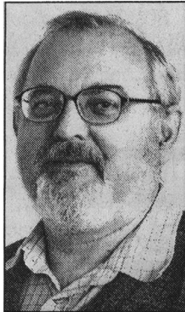

■ GYŰRŐDÉSEK ■

Nem akar elmúlni

**MÁK
Ferenc**

*Nem akar elmúlni belőlünk történelmünk rettenetes fejezete, az 1944–45-ös partizán-vérengzések szörnyű árnyéka. És nem is fog elmúlni mindaddig, amíg szerb–magyar viszonylatban nem tisztázódnak a történelem zaklató kérdései. A lemetellen halottaink emléke ugyanis változatlanul itt él közöttünk, beleszól mindennapjaink alakulásába, velünk ébred, és velünk búcsúztatja a napot. Ott ül az asztalunknál, és kétegyekkel járja át a remélt áldás kegyelmét is. Ezért mondhatta Navracsics Tibor a minap Budapesten a Terror Házában a **Magyar Tragédia – Délvidék 1944–1945** című kiállítás megnyitóján, hogy amire most emlékezünk, az „Közép-Európa egyik utolsó elbeszélt tragédiája”. S hozzátette: reméli, hogy valóban az utolsó.*

Megindítóan szép volt a Terror Házában rendezett főhajtás, méltóságteljes és őszinte. Nem hangzott el egyszer sem a felejtés, a megbékélés, a megbocsátás már-már obligát, sablonos figyelmeztetése, amire rendszerint azok hivatkoznak, akik még mindig nem hajlandók komolyan tárgyálni az 1944–45-ös borzalmakról. Mint ahogyan a kommunizmus bűneit is legszívesebben azok felejtették el, akik végrehajtói vagy haszonélvezői voltak a kegyellenségeknek. Az Andrássy út 60-ban, a sok borzalmat látott falak közül elsősorban – kimondva vagy kimondatlanul – arról esett szó, hogy a szerb félnek is végre színt kellene vallania: igen, Tito partizán martalócai a főlzabradulás boldog mámorában sok-sok ezer ártatlan magyart mészároltak le. Tetteik végrehajtásában korántsem csak a bosszú vezérelte őket, nem csak az 1942-es újvidéki – és a város környéki – razzia túlméretezettre sikerült megtorlása volt a cél. Mivel magyarítható ugyanis a további nyolcvanezer magyar szülőföldjéről történt elűldözése? Matuska Márton megnyitó beszédében Rukovina katonai parancsnok feljegyzéseiből idézve hangsúlyozta: akkor a szláv életér megteremtése volt a legfontosabb cél, ezt szolgálta a nem szláv

tömegek programszerű likvidálása. Mint ahogyan ezt szolgálják a betelepítések is. De ez volt a célja a későbbi jugoszláv politikának is, melynek következtében a félmilliónyi magyar közösség mára a felére csökkeni.

Számunkra nem vigasz, hogy ma már Jugoszlávia is a múlté, hogy ami vérben született, az vérben is pusztult el: pusztulásában is azt hozta, ami a lényege volt. Dejan Sahović, Szerbia budapesti nagykövete beszédében utalt rá, hogy országa is áldozata volt a történelemnek. Lehet, csak éppen jelét nem látni annak, hogy Szerbia ezzel őszintén szembenézne. Mi, túlélő magyarok pedig cipeljük magunkkal a kibeszéltetlen történelmet, melyeknek súlyától addig nem szabadulhatunk, amíg az idők foszlányaiként ellakarják előlünk a láthatárt. Magántörténelmeknek egyszer össze kell állnia a történelem súlyos szövetévé, amely attól lesz erős, hogy a keresztbe futó szálak is összesimulnak. Most azonban még csak ott tartunk, hogy az 1944–45-ös események tisztázására létrehozott magyar–szerb történelemszövetség magyar tagozata már többször ülésezett, miközben a szerb fél még mindig vonakodik az asztalhoz ülni. Elismerem, a helyzete némi kényelmelenséggel jár, hiszen már nem csak arról van szó, hogy az egykori gyilkosoknak arcuk és nevük volt, hogy személyük nem maradhat az idők végezetéig titokban, a szerb történelemnek azzal a hatvan évvel is számol kell vetnie, amelynek során a terror eszközeivel kényszerítették hallgatásra a szenvedőket. Ezért nem akar elmúlni a magán- és közösségi történeteknek ez a súlyos lidércnyomása. Jugoszlávia története – a folklór-szerű közhiedelemmel ellentétben – nemcsak a heroizmus története, hanem a vérnek, a mocsoknak, a bűnöknek a története is, mint valamennyi nemzeté, amely ma otthonának hiszi a nemzetek közösségét. Tetszik ez vagy sem, neki is van egy fülkéje a Terror Házában. Ott, ahol a minap ünneplőbe öltözve találkoztak magyarok és szerbek. A kivégzettek arcképeinek a gyűrűjében nincs szólamokba szőtt megbocsátási és megbékélési igény. Az őszinte ember ilyenkor a szívére hagyatkozik, és teszi a dolgát becsülettel és tisztességgel. Azzal a tisztességgel, amelyre a csúrogi dögtemető, a moholi nagy fánál lévő tömegsír, és megannyi városháza szennyes pincéjének eltitkolt terhe tanított meg bennünket élni, és a hűségben rendületlenül maradni.

